

Yrjö Paloheimon tapaaminen, Santa Fe, New Mexico, 1984

Olli Kultalahti

Syky 1984 oli minulle ja perheelleni erityisen mielenkiintoinen, sillä kiersimme Amerikkaa vuokra-autolla. Tavoitteena oli yliopistoluentoja ja seminaarien lisäksi haastatella suomalaisia siirtolaisia.

Lähdimme Floridasta liikkeelle syyskuun puolivälissä. Halusimme myös nähdä ja kokea vaihtelevaa ja eksoottista luontoa sekä maantiedettä. Muuttaman päivän kuluttua olimme Teksasin eteläisessä kärjessä, El Pasossa. Aamulla heräsimme kauniiseen auringonpaisteeseen, meillä oli jälleen uusi päivä uusia kokemuksia varten. Seuraava kohteemme oli New Mexicon pääkaupunki Santa Fe. Siellä tarkoituksemme oli tavata tunnettu, monitoiminen amerikansuomalainen siirtolainen Yrjö Paloheimo. Tauri Aaltio, silloinen Suomi Seuran toiminnanjohtaja, oli antanut minulle puhelinnumeron. Tuumasta toimeen ja soitin Paloheimolle. Ensi esittelyn jälkeen keskustelu jatkui.

”Soitan Teksasista, El Pasosta, ja olen tulossa Santa Fe’hen. Teen haastattelututkimusta amerikansuomalaisista, voisinko tavata ja haastatella teitä?”

Tauri Aaltio oli muistaakseni ilmoittanut etukäteen Paloheimolle tulostani, mutta matkamme luonteesta johtuen tarkkoja päivämääriä ei oltu sovittu. Joka tapauksessa Paloheimo oli heti erittäin ystävällinen, ja vaihdoimme vilkkaasti ajatuksia.

”Oletteko varanneet hotellia täältä?” hän kysyi jossain vaiheessa. ”Emme ole, sillä yleensä etsimme sen päivää ennen tai vasta päästyämme perille.” ”Aha, olette tervetulleita viipymään luonamme täällä olonne ajan.” ”Kiitoksia, mutta meitä on viisi henkilöä,” totesin tähän väliin. ”Ei se haittaa, meillä on tässä vieressä vierastalo, voitte majoittua sinne.”

Viivymme Paloheimon luona useamman päivän. Meillä oli vierastalo vapaasti käytettävissä. Ai-

van loistavaa vieraanvaraisuutta! Sain myös haastatella Paloheimoa, joka kertoi lapsuudestaan Suomessa ja toiminnastaan Suomen hyväksi Yhdysvalloissa. Hän oli asunut lapsuutensa Sibeliuksen naapuruuksessa ja leikkinyt Sibeliuksen lasten kanssa.

Paloheimon toiminta Amerikassa Suomen hyväksi sodan jälkeen oli mittavaa. Amerikansuomalaisten ja Suomi-ystävien keskuudessa oli syntynyt ajatus Suomen tukemisesta. Ajatus oli saatava leviämään koko maahan. Tehtävä jäi Paloheimolle. Hän kiersi vuonna 1945 useita kuukausia ympäri laajaa maata.

”Puhuin joka ilta jossain. Minut vietiin aina seuraavaan paikkaan. Tätä jatkui viisi kuukautta. Kun tulin Fitchburgiin, minulla oli lounas Oskari Tokoin kanssa. Hän oli kanssani samaa mieltä amerikansuomalaisten yhteistyön aikaansaamisesta.” Paloheimo oli myös Finlandia Foundation perustajia, mutta tämä siirtyi muutamalla vuodella. ”Suomen avustus vei kaiken energian ja ajan.”

Eräs asia oli jäänyt vaivaamaan Paloheimoa. Hän oli sodan jälkeen Suomessa käydessään saanut Amerikkaan vietäväksi korvikenäyttelyn, joka sisälsi silloisissa puutteellisissa oloissa materiaalipulan vuoksi mm. paperista ja puusta tehtyjä jalkineita ja muita esineitä. Tämä korvikenäyttely oli hänellä mukana puhematalla paikasta toiseen. Hän kertoi jättäneensä näyttelyn 1940-luvun lopulla Suomi Collegeen, Hancockiin, Pohjois-Michiganiin. Hänellä ei ollut tietoa näyttelyn nykyisestä olinpaikasta. Hän kysyi voisinko ottaa yhteyttä Suomi Collegeen ja kysyä korvikenäyttelystä.

Lähetin Amerikan kierroksen jälkeen marraskuussa Lantanasta, Floridasta, Suomi Collegen rehtorille Ralf J. Jalkaselle kirjeen, jossa tiedustelin asiaa. Koulun historiallisen arkiston johtaja, pastori E. Olaf Rankinen vastasi ja kertoi kirjeessään asiasta ikäviä uutisia. Siihen aikaan, jolloin Paloheimo oli

jättänyt korvikenäyttelyn Suomi Collegeen (1949), historiallista aineistoa säilytettiin vanhan kivitalon, Old Main'in, ylimmässä kerroksessa. Rakennuksessa oli tulipalo 1961, jolloin savu ja sammutuksessa käytetty vesi pilasivat osan aineistosta. Tarkkaa tietoa tuhoutuneesta aineistosta heillä ei ollut, eikä siten myöskään korvikenäyttelyn kohtalosta.

Paloheimon ja hänen vaimonsa Leonoran toiminta suuntautui myös New Mexicon historiallisiin perinteisiin. Tätä aluetta on aikojen kuluessa leimannut, ja edelleen leimaa, kolme kulttuuria: alun perin intiaanikulttuurit, vähitellen 1500-luvulta alkaen voimistunut espanjalainen kulttuuri mm. Meksikon kautta ja 1800-luvun puolesta välistä anglo-amerikkalainen kulttuuri.

Yrjö Paloheimo oli vaimonsa Leonoran kanssa kiinnostunut espanjalaisesta kulttuurista. He ylläpitivät perustamaansa museota (El Rancho De Las Colondrinas), jossa espanjalainen kulttuurin historia esiintyi monessa muodossa. Toinen museo oli

Kaliforniassa, Pasadenassa, joka oli myös heidän tärkeä asuinpaikkonsa. Paloheimo vei meidät tutustumaan museoon, joka sijaitsi heidän ranchillaan Santa Fen ulkopuolella ruskeanpunaiseen viihtävässä, monivärisessä autiomaassa. Mikä uskomaton espanjalaisen kulttuuriperinnön esineistö ja aineisto! Saimme useamman tunnin esittelyn, jonka aikana myös videokameramme oli ahkerassa käytössä. Olimme vaikuttuneita saatuamme tällaisen monipuolisen kuvan alueen yhdestä tärkeästä historiallisesta vaiheesta.

Jätimme haikeana hyvästit Yrjö Paloheimolle ja hänen vaimolleen Leonoralle. Olimme tulleet tuntemaan muutamassa päivässä yhden merkittävän amerikansuomalaisen siirtolaisen ja hänen suuremman toimintansa uuden ja vanhan kotimaansa hyväksi.

Illallisella Paloheimojen kanssa Santa Fessä. Vasemmalta Yrjö Paloheimo, Leonora Paloheimo ja Ritva Kultalahti.